

Opponensi vélemény

VERES ANITA: A nemzetközi felsőoktatási hallgatói mobilitás vizsgálata egyes versenyképességi és kereskedelmi tényezők alapján

c. doktori (Ph.D.) értekezés tervezetéről

(PANNON Egyetem, Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola,
témavezető: Dr. Török Ádám)

Az opponens egyik legfőbb feladata a disszertáció **témaválasztásának** helyességét, jelentőségét vizsgálni. A jelölt aktuális, hazánkban ma még kevésbé feltárt, de gyakorlati és elméleti szempontból is lényeges téma feldolgozását vállalta magára. A nemzetközi versenyképesség, a világkereskedelemben való részvétel és a hallgatói mobilitás összekapcsolása csak kevés kutatót fogott meg. Mindezt kiemelten a BRICS országok szempontjából, ez pedig mindenképpen tudományos szempontból új megközelítésként kezelhető, ez biztosítja a disszertáció egyediségét, továbbá, hogy a jelölt kutatási eredményei tudományosan újak lesznek. Hogy miért éppen Magyarországon kutatja, ezt egyetemi munkahelye determinálja. Mi is szeretnénk egyre nagyobb mértékben részt venni a hallgatói mobilitásban, ezért több felsőoktatási intézményben folyik angol nyelvű képzés, az egyes intézmények törekednek külföldi hallgatókat keresni, és megemlíthető kormányzati törekvés a fejlődő országokból érkező hallgatóknak nyújtott állami ösztöndíj is (Stipendium Hungaricum). Önmagában a nemzetgazdasági versenyképességgel, a nemzetközi kereskedelemmel, a hallgatói mobilitással az elmúlt 20 évben sok könyv, tanulmány, értekezés foglalkozott: azonban ezek összekapcsolása, elemzése kevés szakembert ihletett meg. A témaválasztás az új iránti érzékenységről, és nagyfokú bátorságról is tanúskodik.

A disszertáció egésze nagyon sok befektetett munkát mutat: az irodalomjegyzéken túl a hivatkozások nagy száma is bizonyítja a kivételesen sok befektetett energiát. Örültem annak, hogy kutatómódszertani szempontból a **kutatási kérdés, hipotézis, elemzés-bizonyítás, új tudományos eredmények (tézisek)**, mint módszer használta.

Már az elején kiemelem, hogy a jelölt a munkahelyi vita során elhangzott javaslatok többségét beépítette a disszertációba, éppen ezért nem lesz az opponens kritikus.

Logikus, jó, a dolgozat szerkezete: a szerző az általánostól halad a specifikus felé,

majd újra, már magasabb szinten általános tanulságok levonására törekszik. Jó a részek a belső tagolása is, a fejezetek, alfejezetek logikusan épülnek egymásra. Korrekt, jó a Bevezetés, amelyben megfelelően indokolja jelöltünk a témaválasztás háttérét, okait (a téma aktualitása, elméleti és gyakorlati fontossága), meghatározza a kutatás célkitűzéseit, a kutatási kérdéseket és a hipotéziseit is. A munkahelyi vitán elhangzott javaslatok hatására a kutatási kérdések és hipotézisek sorrendjét a disszertációban előkerülésük szerint átrendezte (bár a sorszámozás átírása nem mindenütt történt meg, pl. 110, és 113 oldalak). Egy kisebb hiányérzetem maradt: talán még többet lehetett volna írni a kutatómódszertani eszköztárról, az adatgyűjtésről, a későbbi empirikus kutatás módszertanáról (ez az adott részeknél megtörténik, de bővebben kellene említeni ezeket itt is). Így pl. a hálózatelméleti alapvetés jobban illeszkedett volna ide, mint az elemző rész 58-61 oldalára).

A Bevezetést követő második részben összegyűjtötte, rendszerezte a versenyképesség eltérő fogalmait, a WEF és az IMD versenyképességi rangsorait, írt a felsőoktatás globalizációjáról, az intézmények versenyképesség mérési rangsorairól, az ezek összefüggéseit bemutató irodalmakat, ill. a BRICS országokról. Ezzel elméletileg megalapozta a dolgozat egészét. Ez a rész korrekt szakirodalom feldolgozás a jobbik fajtából, vagyis a szerző nem egyszerűen átvett gondolatokat, hanem az elméletet összekapcsolta kutatási céljaival. Az elméleti alapozás lényeges és fontos, a későbbiek bizonyítják, hogy szükséges ez az alapvetés.

A harmadik rész is az elméleti alapozáshoz tartozik: ebben a részben kutatás objektumának bemutatása történik, vagyis a BRICS országok felsőoktatását mutatja be. A szerző tanúbizonyságot tesz olvasottságáról, szakirodalmi ismereteiről, ill. dokumentumelemzéssel bizonyítja hipotézisét..

A negyedik rész dolgozat súlyponti, leghosszabb része, amelyben a szerző a BRICS országok nemzetközi kereskedelembe és hallgatóáramlásban levő szerepét elemzi. Kutatási módszerében a hálózat elemzési módszereket használja, de több más statisztikai elemzéssel (Pearson-féle korrelációs elemzés; trendszámítás; SPSS és Gephi programok) igyekszik hipotéziseit vizsgálni. A világkereskedelmi hálózatok, a hallgatói mobilitási hálózatok összekapcsolása, a BRICS országok kiemelése, összehasonlítása több fontos eredményhez vezetett, többek között kimutatja, hogy a BRICS országok nem tekinthetők homogén országcsoportnak. Nagyon komoly, jelentős munkát végzett. Bírálóként ezt a részt tartom a tanulmány legfontosabb eredményének. Korrekt, jól felépített ez a rész: a jelölt kutatási tézisei, új tudományos eredményei többségükben ebben a fejezetben nyernek bemutatást és bizonyítást.

Az ötödik rész az eredményeket, következtetéseket tartalmazza. A szerző a disszertáció fő megállapításait gyűjtötte össze röviden: válaszol a kutatási kérdésekre, kiemeli következtetéseit, a kutatási téziseket. Négy hipotézist

mege erősít, de a H5 hipotézist csak részben tartja megalapozottnak. Nagyon örültem azon soroknak, amely bizonyítja, hogy nem lezárt kutatásról van szó, hanem a szerző látja a továbbfejlesztési lehetőségeket, a további kutatási irányokat.

A tanulmányhoz csatolt mellékletek korrektek, jól egészítik ki a szerző gondolatmenetét és logikáját.

A disszertáció elbírálásának másik alapvető kritériumát a **kutatási módszerek** megalapozottsága és a témakörben rendelkezésre álló **szakirodalom felhasználása** jelenti. A szerző nem egyszerűen látványos bibliográfiát állított össze, (szinte teljes körű a vonatkozó magyar, és idegen nyelvű szakirodalom felsorolása), hanem alkotó módon fel is használta őket (a kapcsolódó tudományos előzményeket szervesen beépítette dolgozatába). Irodalomjegyzékében 221, többségében angol nyelvű szakirodalmat sorol fel, és 31 felhasznált adatbázist említ.

A jelölt **módszere** széles körű szakirodalom feldolgozáson alapul, s eredményeit sok adattal, táblázattal, primer kutatásokkal és önálló elemzéssel támasztja alá. Az esetenként vitázó nézetekből sikerült kerek, egész, logikus dolgot készítenie. Bizonyítja a dolgozat az elmélyült szakirodalmi jártasságot, ill. hogy a szerző képes szintetizálni a különböző nézeteket.

Korrekt a jelölt **hivatkozási rendszere**, a hivatkozások pontosak, relevánsak, és visszakereshetők. A jelölt pontosan, szakszerűen fogalmaz, a dolgozat nyelvezete, stílusa olvasmányos.

Kutatásmódszertani szempontból is megalapozott a disszertáció, az alkalmazott matematikai-statisztikai módszerek relevánsak, a szerző eredményeit kvantitatív módon bizonyítja. A statisztikai adatok elemzéséhez modern matematikai-statisztikai módszereket használ (Pearson-féle korrelációs elemzés; trendszámítás; SPSS és Gephi programok, hálózatelemzés). Az alkalmazott matematikai-statisztikai és hálózatelemzési módszerek alkalmazásának színvonala kiemelkedő, ezek jól illeszkednek a kutatás témájához.

A disszertáció elbírálásának legfőbb kritériuma, hogy **tartalmaz-e új vagy újszerű tudományos eredményeket**. A disszertáció egyértelműen a jelölt önálló munkájának eredménye. Megállapíthatjuk, hogy a szerző megállapításai, ha nem is egészen egyforma fajsúlyúak, de többségében újszerűnek, vagy újnak mondhatók. (Azonban meg kell jegyezni, hogy Magyarországon nincs tudományos konszenzus arról, hogy mi és miért tekinthető tudományosan új, vagy újszerű megállapításnak.)

Röviden a fő kutatási eredményekről, tézisekről:

Véleményem szerint a 110-114 oldalakon megfogalmazott 5 tézis közül az 1., 2., 4. tézisek tudományosan újak, míg a 3/a. a 3/b, és a 5. tudományosan újszerűnek mondhatók (a szerző is ezeket említi). Érdekes tudományos sejtésnek tűnik nekem, a 35. oldalon levő eredménye: az eltérő módszertani háttérrel készített felsőoktatási rangsorok korrelációt mutatnak (az intézmények országonkénti száma és eloszlása terén), vagyis érdemes ezekre odafigyelnünk.

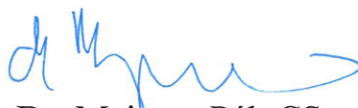
Összefoglalásul: VERES ANITA jól oldotta meg PhD értekezés írási feladatát. A jelölt aktuális, elméleti és gyakorlati szempontból is fontos témát választott, kutatási céljai eredetiek, azok a valódi problémákat feszeget. Önálló kutatást végzett, az értekezés bizonyítja a jelölt kutatómódszertan terén való jártasságát, információgyűjtési és -elemzési képességeit.

A disszertáció, amely leíró és elemző részeket egyaránt tartalmaz, amelyben az elméleti és a gyakorlati oldalak aránya korrekt, komoly felkészültséget, elmélyült munkát mutat, melyben a szerző önálló véleményének helyt ad. Az értekezés bizonyítja a jelölt magas szintű felkészültségét, elmélyült szakirodalmi ismereteit, kiemelkedő kutatási képességeit. A jelölt a hazai és külföldi szakirodalomban jártas, hivatkozási rendszere korrekt. Kutatási módszerére egyaránt jellemző, hogy az nagy irodalom feldolgozáson alapul (szekunder kutatás), ill. az eredmények primer kutatással, matematikai-statisztikai elemzéssel történő bizonyítása. A disszertáció feladatának megoldása szakmailag és számszerűleg pontos. A jelölt képes a releváns és időszerű problémák felismerésére. A tanulmányban több tudományosan új, és/ vagy újszerű megállapítás található. Az értekezés megfelel a formai feltételeknek.

A doktori (PhD) értekezés **tézis-füzete** korrekten tartalmazza a disszertáció minden fontos mozzanatát.

A disszertáció nyilvános vitára való kitűzését és a doktori cím megadását javaslom.

Budapest, 2017. 06. 07.

Dr. Majoros Pál CSc.
főiskolai tanár
BGE Külkereskedelmi Kar
Jean Monnet Chair